

3. Про внесення зміни до статті 120 Кримінального кодексу України щодо встановлення кримінальної відповідальності за сприяння вчиненню самогубства : Закон України від 20.02.2018 № 2292-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2292-19> (дата звернення 15.11.2022).

Дрешпак Вікторія Олександрівна

здобувачка вищої освіти

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Литвинов Валерій Валентинович

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри права

Дніпровського гуманітарного університету

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Життя людини, її права і свободи визнаються найвищою цінністю у всіх правових демократичних країнах та вважаються беззаперечним постулатом будь-якої сфери державної діяльності, у тому числі й в Україні. Втім кримінальне судочинство передбачає своїм наслідком застосування певних обмежень прав і свобод людини. І в такому випадку важливим є законність застосування такого обмеження. Суворе дотримання засад кримінального судочинства під час прийняття таких рішень є гарантією дотримання законних прав і свобод людини.

Важливим питанням для кримінального судочинства є дослідження порядку застосування принципу презумпції невинуватості під час досудового розслідування та судового розгляду. Зазначена засада знаходить своє закріплення не лише в українському законодавстві, але й у законодавстві багатьох інших країн. Поняття та зміст принципу презумпції невинуватості закріплені у міжнародних правових актах, що вказує на важливість його дотримання під час здійснення кримінального судочинства як в Україні так і в інших розвинутих правових державах.

Зокрема, у ч. 1 ст. 11 Загальної декларації прав людини 1948 року зазначено наступне: «кожна людина, яка обвинувачується у вчиненні злочину, має право вважатися невинною до тих пір, поки її винуватість не буде встановлена у законному порядку шляхом гласного судового розгляду, під час якого йому забезпечуються всі можливості для захисту» [1]. У ч. 2 ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод говориться про те, що «кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку» [2]. Принцип презумпції невинуватості є чітко визначеною процесуальною гарантією, який значно ширший у своїй дії, адже

застосовується не лише у кримінальному судочинстві, а й в інших видах судочинства.

Принцип презумпції невинуватості не є новелою для кримінально-процесуального законодавства, адже окрім свого закріплення у ст. 62 Конституції України, частково він був висвітлений також у ст. 15 Кримінально-процесуального кодексу 1960 р., де зазначено, що «ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні злочину, а також підданий кримінальному покаранню інакше як за вироком суду й відповідно до закону» [3].

Презумпція невинуватості визначена конституційним принципом у більшості правових цивілізованих країн. Більш того, цей принцип судочинства являє собою ознаку демократичного правосуддя. У Рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи «Про надання інформації щодо кримінального судочинства через засоби масової інформації» цей принцип задекларований під окремим номером і має у своїй редакції такий зміст: «Повага до принципу презумпції невинуватості є невід'ємною частиною права на справедливий суд» [4, с.119].

Виконуючи завдання кримінального провадження, органи досудового розслідування шляхом повного, всебічного та неупередженого дослідження обставин кримінального провадження встановлюють особу, яка вчинила кримінальне правопорушення. Така процесуальна діяльність має своїм наслідком надання певній особі статусу підозрюваного. Втім перебування особи в процесуальному статусі підозрюваного не вказує на те що особа винна у вчиненні кримінального правопорушення. Винуватість особи може бути встановлена лише обвинувальним вироком суду, який набрав законної сили. До моменту встановлення вини вироком суду, сторона обвинувачення не має права публічно висловлюватись стосовно винуватості конкретної особи, надавати будь-яку інформацію засобам масової інформації, тощо.

Порушення принципу презумпції невинуватості в Україні фіксувалися під час публічних проголошень службовцями правоохоронних та інших державних органів про винуватість особи ще на стадії досудового розслідування, або ж під час здійснення судового розгляду коли рішення судом про винуватість особи не було прийнято, тобто не було винесено обвинувального вироку. Саме через це дуже важливою для Української держави є правозастосовна діяльність (практика) Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Практика ЄСПЛ підтверджує заборону передчасного висловлювання та поширення інформації не лише органами, які здійснюють досудове розслідування, про винуватість особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, а й органом, що здійснює правосуддя, до моменту набрання обвинувальним вироком законної сили.

Одним із прикладів практики ЄСПЛ стосовно порушення принципу презумпції невинуватості є Справа «Шагін проти України» 2009 року. Органами прокуратури передчасно було проведено прес-конференцію та надано інформацію ЗМІ щодо винуватості підозрюваного. У зазначеній справі

зазначалося: «заявник скаржився за п. 2 ст. 6 Конвенції на те, що заяви про його вину, зроблені в засобах масової інформації посадовими особами державних органів до того, як його було визнано винним, вплинули на громадську думку та на постановлення судом обвинувального вироку» [5]. Скаргу про порушення права на презумпцію невинуватості було прийнято.

З вищезазначеного як висновок слід зазначити про те, що принцип презумпції невинуватості є фундаментальною гарантією забезпечення прав і свобод людини під час здійснення кримінального судочинства. Дотримання цього принципу вимагає від посадових осіб правоохоронних та судових органів високого рівня професійного грамотності та компетентності, адже законодавство нашої держави регламентує забезпечення зазначеного принципу у відповідності до міжнародних стандартів.

Список використаної літератури:

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 28.12.1960 р. № 1001-05. Законодавство України : База даних / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05#Text>.
4. Мирошніченко Т. М. Реалізація засади презумпції невинуватості в процесі кримінального процесуального доказування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2016. Вип. 40. Т. 2. С. 118–122.
5. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шагін проти України» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_612#Text.

Іванченко Максим Валерійович

здобувач вищої освіти

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Скок Олександра Сергіївна

кандидат юридичних наук, доцент

завідувач кафедри права

Дніпровського гуманітарного університету

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШАХРАЙСТВО

В різні роки проблемним питанням відповідальності за шахрайство приділяли увагу, на рівні дисертаційних досліджень, такі вчені як О. В. Смаглюк, О. В. Кравченко, В. Р. Мойсик, Р. М. Крикливий, Ю. Л. Шуляк, Моххамед А. М. Буйдусі та ін.